

מתוך "תרחיש", דינה שנהב

וורסט קייס סנריו

בתערוכתה "תרחיש" מייצרת דינה שנהב את האסון כמצב קיומי שאי אפשר להתמודד מולו וששום תרחיש חלופי לא יכול לו

ביקורת

בין שמים למים, ובתוך אדמה חרוכה מכלה כל חיים, מצמיחה וממיתה, מצוי המיצב האפוקליפטי של דינה שנהב הרוחש חיים בין האפור לשחור העוטפים את המיצב הקודר הזה במונוכרומטיות דרמטית שאין בה חיים או נחמה. בחלל מוזיאון נחום גוטמן - אבל רחוק כל כך מן העיר הלבנה הגיבית מצויריו של גוטמן - בונה דינה שנהב עולם אחר, אפל וקיצוני, עולם המגיע אל קצו. חלל התערוכה חשוך כולו, חשוך עד כדי פחד ליפול. הרי-גליים נעות לאט, מהססות, לא יורדות את אשר מצוי לפניו, האם יש מכשול? האם אפשר להמשיך להתיקם? כך מכניסה שנהב את הצופה להלך רוח של אימה כבושה, כשהיא מערערת את הביטחון הפיזי שלו. הקושי ללכת תוך כדי פחד ממעידה מחייב את הצופה לסוג של היסוס והשהיה לפני שהוא מתקדם, ומשפיע על התחושות המלוות את הצפייה בהמשך.

התערוכה נקראת "תרחיש", כותרת לקוגית שבהקשר התערוכה חותרת תחת יכולתו של האדם להיערך לא סוג או להציע פתרון. שנהב מייצרת את האסון כמצב קיומי שאי אפשר להתמודד מולו וששום תרחיש חלופי לא יכול לו. המיצב מורכב משלוש עבודות - מיצב ושתי עבודות וידאו הנצפות כל אחת בחלל נפרד, אך הסאונד שלהן מהדהד ומחלחל, מלווה וטורד את הביקור כולו, ומכניס את כל העבודות לעולם שלם שבו המציאות המעורערת כופה עצמה על הצופה ואינה מרפה.

עבודת הווידאו "Illuminating" משנת 2010 מציגה דימוי הנראה כירח עגול. הירח עולה לאט, חוצה את המסך מלמטה למעלה, בוקע מתוך העלטה, חודר דרכה באלומה גדולה, חוצה את האפלה במסלול איטי ולבן סוף נעלם, מותיר את החלל שוב חשוך ואפל. ריקנות הירח, הבוקע מריק ונבלע בשום מקום, מסלולו האיטי והיעלמותו יוצרים תחושה של סוף - התקווה המפעמת להישארות בזכות אורו המחיה מתפוגגת והצופה נותר שוב באפלה הקודרת שכופה עליו שנהב, מוקף בקולות ובצלילים המלווים את העבודות, שרק מקצינים את הברירות ומקנים תחושת סכנה. אני מנסה לחשוב על מילה המתארת את הסאונד העולה מן העבודות - צליל צורמני של חשיכה. ולמרות שלחשיכה אין צליל מובהק, הרי הסאונד בחלל מזכיר את הקצנת הקולות בלילה חשוך, כשחוש השמיעה עת מתחרד והתחושה היא של עלטה מוחלטת, נטולת עקבות של קולות אנושיים או סוג אחר של חיים, אשר יוצרת צרימה המלווה את התנועה וממשיכה אחריה.

אני מנסה לחשוב על מילה המתארת את הסאונד העולה מן העבודות - צליל צורמני של חשיכה. ולמרות שלחשיכה אין צליל מובהק, הרי הסאונד בחלל מזכיר את הקצנת הקולות בלילה חשוך, כשחוש השמיעה מתחרד

עבודת הווידאו השנייה היא של גלי ים. הגלים ממלאים את המסך כולו, אין קו חוף, אופק או פיסת אדמה. שוב מלווה העבודה בסאונד דומיננטי, אם כי הפעם קונקרטי יותר, של גלים מתנפצים, בתקריב, בשחור לבן, ללא גבול או נקודת התייחסות. הגלים נעים ללא הפסקה אך גם ללא סערה גדולה, ללא רמז לאסון או צר נאמני. ולמרות זאת אין גם שום דבר נעים או מזמין במרחב נטול החיים הזה. הגלים יוצרים אפקט הרמטי ומרחיק, זוהי טריטוריה זרה, בדומה לירח, אך בעוד שהוא מרוחק, כאן הוא קרוב, ועדיין אין דרך לחרוד לתוכו והצופה נותר מרוחק, זר ומאויס.

העבודה המרשימה ביותר היא מיצב הרצפה בחלל המרכזי, כמעט נגטיב לעבודה של שחר יהלום שעליה כתיבתי בשבוע שעבר, אך משיקה לה קונספטואלית ותמטית. שנהב מבנה שרידים של מקום אנונימי שחוה מציאות קטסטרופלית: אפה, פחם, גבעות ותלים מונחים על גבי רצפה אדומה וחרוכה. רונה סלע, אוצרת התערוכה, כותבת כי "תרחיש" מרמה הווה קורה, עכור ושומם, ללא שרידי עבר, היסטוריה ותרבות. שנהב מעבידה לזמן הווה את הסיט שהתרחש אינספור פעמים ושהיתכנותו העתידית דית משתקת ומצמררת - מעין חלום בלהות שמתממש. ורקור נע על גבי המצע, מאיר כל פעם נקודה אחרת אך אינו חושף שום סממנים של חיים, רק עוד אפה, גחלים שכבו, אבנים שחורות וסלעים חרוכים ותחושה אפוקליפטית חזקה.

הסאונד המלווה את העבודה ואת הביקור בתערוכה כולה הוא של מסוק חג. מבחינה נרטיבית הוא המקור של אלומת האור התרה אחר שרידים, אך לצופה לא ברור האם כדאי להימצא או שמא להסתתר? האם מעשה ידי האדם הוא שהביא לחורבן או אולי כוח טבע? האם האדם ממית או מצייל? איכשהו נדמה כי בתוך החורבן הזה לא כדאי להימצא על ידי הזרקור שנוכחותו שוחרת רעה ומוזכירה יותר מדי את הזרקורים בבתי כלא או במחנה, התרים אחר נמלטים כדי להינחית עליהם את המכה האחרונה. כך מייצג מהאסון של האש יזכה למי כה האחרונה מידיו של האדם, האכזר שבברואים.

המיצב כולו הזכיר לי את הספר "הר"ר" של קורמאק מקארתי, על "אבובן הולכים לברם לאורך כביש בין מדינות באמריקה החרוכה. דבר לא זע כנוף פרט לאפר המתפזר ברוח. אובך קבוע מסתיר את אור השמש. הכל אפור והקור מקפיא. המים בנהרות עכורים, וצבע הוא רק זיכרון רחוק. הם הולכים לכיוון הים, למרות שאינם יודעים מה מצפה להם שם. אין להם דבר פרט לבגדים הבלויים שלגופם, עגלת סופרמרקט מקרטת, עת, אקדח טעון בשני כדורים והאחד את השני".

אין נוחם בעולם הזה.

hila.brenner@gmail.com

דינה שנהב, "תרחיש". מוזיאון נחום גוטמן. טו 25.4